

JASMIN NURIDIN, diplomirani pravnik - Magistarski rad

Fakultet/Akademija	PRAVNI FAKULTET
Tip Rada	Magistarski rad
Kandidat, zvanje	JASMIN NURIDIN, diplomirani pravnik
Naziv Teme	Izdavanje kaznenog naloga u skraćenom krivičnom postupku

Rezime/Abstract

Krivično zakonodavstvo u BiH poznaje institut kaznenog naloga od 2003. godine, kada je donesen Zakon o krivičnom postupku BiH. U radu su detaljno analizirane prije svega zakonske pretpostavke koje se nužno moraju ispuniti da bi moglo doći do primjene ovog instituta, a to su: da je učinjeno krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora do 5 (pet) godina ili novčana kazna kao glavna kazna („srednje teško“ ili „lahko“ krivično djelo), da je postupajući tužilac pribavio dovoljno dokaza, koji predstavljaju osnov za njegovu optužbu da je osumnjičeni počinio krivično djelo koje je navedeno u optužnom aktu, da je postupajući tužilac podnio pisani prijedlog sudu za izdavanje kaznenog naloga, da je u pisanom prijedlogu za izdavanje kaznenog naloga tužilac predložio jednu ili više krivičnopравниh sankcija ili mjera, ali samo od onih koje su taksativno navedene u članu 334.stav (2) Zakona o krivičnom postupku BiH (novčanu kaznu, uslovnu osudu ili mjeru sigurnosti: zabranu obavljanja određenih poziva, djelatnosti ili dužnosti ili oduzimanje predmeta, kao i mjeru oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom). Postupak izdavanja kaznenog naloga moguće je primijeniti na veći broj krivičnih djela koja su propisana Krivičnim zakonom BiH, Krivičnim zakonom Federacije BiH, Krivičnim zakonom RS i Krivičnim zakonom BD BiH. Tako, od ukupno 388 oblika krivičnih djela u KZ BiH (osnovni, kvalificirani i privilegirani oblici), za 191 krivično djelo (ili 49%) propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do 5(pet) godina, dok je za 197 krivičnih djela (ili 51%) propisana kazna zatvora iznad 5 godina. Prema Krivičnom zakonu Federacije BiH kazneni nalog se može izdati za 409 krivična djela (ili 71%) za koja su propisana novčana kazna ili kazna zatvora do 5(pet) godina, a za 167 (ili 29%) krivičnih djela to nije moguće iz razloga što je propisana teža krivičnoppravna sankcija. Kazneni nalog je moguće izdati i prema Krivičnom zakonu RS za 461 krivično djelo (ili 72%), a za 180 (ili 28%) krivičnih djela nije moguće primijeniti kazneni nalog. Prema zakonu, tužilac će podignuti optužnicu bez odlaganja ukoliko je stanje stvari dovoljno razjašnjeno. Tužilac je odgovoran za postupanje koje provodi u postupku optuživanja, odnosno isti je dužan razmotriti objektivno sve prikupljene navode i činjenice o samom predmetu krivičnog postupka i s tim u vezi odlučiti na koji će način preduzeti postupak optuživanja, odnosno izvođenja osumnjičenog pred sud. Jedan od tih načina je i stavljanje prijedloga u optužnici za izdavanje kaznenog naloga. Važno je napomenuti da je jedino tužilac ovlašten da predloži izdavanje kaznenog naloga. Pritom treba istaknuti da je predlaganje izdavanja kaznenog naloga samo zakonska mogućnost, a ne i obaveza za postupajućeg tužioca. Tužilac je, dakle, u mogućnosti u cilju efikasnosti i ekonomičnosti postupka za svaki slučaj koji ispunjava zakonom propisane uslove predložiti primjenu navedenog krivičnoprocesnog instituta. Ako tužilac takav prijedlog ne stavi, to ne znači da će se osumnjičeni naći u težem položaju u odnosu na položaj u kojem se već nalazi po podizanju optužnice od strane tužioca. Sadržaj optužnice, prema važećim zakonskim propisima u BiH, u kojoj se predlaže izdavanje kaznenog naloga, jednak je sadržaju optužnice u redovnom krivičnom postupku. Procjena postojanja dovoljne količine dokaza za osudu prolazi kroz trostruki filter: najprije postupajućeg tužioca, zatim suda kao i samog optuženog koji će prilikom izjašnjenja o krivici i navodima iz optužnice odlučiti o sudbini samog prijedloga za izdavanje kaznenog naloga. Naime, sa prijedlogom za izdavanje kaznenog naloga mora biti saglasan i optuženi. Saglasnost se ogleda u izjašnjenju o krivici (priznanju) za djelo koje mu se stavlja na teret u optužnom aktu, kao i o prihvatanju same predložene krivičnoppravne sankcije. Institut kaznenog naloga se primjenjuje za manje društveno opasna krivična djela, s ciljem da se pravosudne institucije rasterete dugotrajnih suđenja u jednostavnijim postupcima. Prilikom donošenja odluke o kaznenom nalogu, sud isti može odbaciti ako za njegovo izdavanje nisu bile ispunjenje zakonske pretpostavke. Sud će prihvatiti prijedlog za izdavanje kaznenog naloga uvijek kad su ispunjeni zakonom propisani uslovi, odnosno kada optužnica sadrži sve propisane obavezne elemente, a to su: a) da je tužilac u optužnom aktu naveo dovoljno dokaza koji nesumljivo dokazuju da opisano činjenično stanje u dispozitivu optužnice ne bi izmijenilo ni izvođenjem dokaza na glavnom pretresu, b) da je sudija u potpunosti saglasan sa svim navodima iz optužnice, predloženim dokazima kao i prijedlogom za izdavanje kaznenog naloga, c) te da optuženi prizna izvršenje krivičnog djela koje mu se stavlja na teret uz obavezno izjašnjenje da je saglasan sa predloženom krivičnoppravnom sankcijom ili mjerom od strane postupajućeg tužioca. Da bi sud mogao izdati kazneni nalog predložen od strane tužioca potrebno je da na osnovu predloženih dokaza (kao što su izjave svjedoka, nalaz i mišljenja vještaka, zapisnici o uviđaju, materijalni dokazi i dr.), prethodno utvrdi krivicu, a nakon čega presudom izdaje kazneni nalog u skladu sa optužnicom. Sam postupak izdavanja kaznenog naloga provodi se sljedećim redoslijedom: potvrđivanje optužnice, saslušanje optuženog, utvrđivanje odlučnih činjenica za izdavanje kaznenog naloga, utvrđivanje krivice optuženog, zatim provjerava da li je ispoštovano pravo optuženog da ga zastupa branilac, da li je optuženi razumio optužnicu i zahtjev tužioca za izricanje krivičnoppravne sankcije ili mjere. Nakon toga sud izdaje kazneni nalog presudom ako se optuženi izjasnio krivim za navedeno krivično djelo. Pritom sud mora upozoriti optuženog na izravne, ali ne i na sporedne (koleteralne) posljedice priznanja i prihvatanja krivice i krivičnoppravne sankcije. Iako nema krivičnih djela bez ugrožavanja ili povrede prava oštećenog, uloga oštećenog u ovom postupku je sporedna, jer se polazi od zakonskog rješenja da se o počiniocima kriminalnih ponašanja brine samo država, ne oslanjajući se na volju oštećenog o pokretanju, odnosno ne pokretanju postupka protiv istog. Prema navedenom komparativnom prikazu, vidljive su određene razlike, ali i sličnosti u normiranju ovog instituta u pojedinim evropskim zakonodavstvima, pa i u zakonodavstvima susjednih zemalja. Prije svega, razlike se ogledaju u visini zapriječene krivičnoppravne sankcije za krivična djela za koja se može predložiti izdavanje kaznenog naloga, ali i u pogledu koja se krivičnoppravna sankcija ili mjera može predložiti u prijedlogu za izdavanje kaznenog naloga. Tako je prema Zakonu o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke moguće predložiti izdavanje kaznenog naloga samo za krivična djela za koja je propisana kazna zatvora do 1 (jedne) godine, ali je lista sankcija koje je moguće izreći presudom sa kaznenim nalogom mnogo šira u odnosu na naše zakonodavstvo (postoji mogućnost izricanja uvjetne osude na kaznu zatvora do jedne godine, zatim sudske opomene, zabrane upravljanja motornim vozilom i dr.). Također, za razliku od našeg zakonodavstva, predlaganje primjene ovog instituta je moguće u Njemačkoj izvršiti i usmeno i na glavnom ročištu. U Zakonu o krivičnom postupku Republike Hrvatske, identično njemačkom zakonodavstvu, proširena je lista krivičnopравниh sankcija koje se mogu izreći kaznenim nalogom (sudska opomena, zabrana upravljanja motornim vozilom, objavljivanje presude i sl.). Bitna novina koju propisuje hrvatsko zakonodavstvo jeste da su prava oštećenog dodatno zaštićena na način da će sud prvenstveno odlučiti o postavljenom imovinskopravnom zahtjevu, a ako to ne učini, obavezno će donijeti odluku o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Zakon o krivičnom postupku Republike Srbije uvodi u predmetni institut i oštrije kazne, odnosno optuženom se može izreći i kazna zatvora do dvije godine. Pored toga, moguće je izreći i kaznu rada u javnom interesu (koju poznaje još i zakonodavstvo Crne Gore), oduzimanje vozačke dozvole, sudsku opomenu i dr. Također, za razliku od drugih zakonodavstava u regionu u Republici Srbiji je moguće izreći kazneni nalog i na raspravi na kojoj nije bio prisutan optuženi, ali koji je bio uredno pozvan, s tim da isti može podnijeti prigovor na takvu presudu. U Zakonu o krivičnom postupku Republike Slovenije je propisan način odlučivanja suda po prijedlogu za izdavanje kaznenog naloga koji se razlikuje od svih ostalih zakonodavstava u regionu. Tako, u Republici Sloveniji po prijedlogu sud odlučuje bez održavanja rasprave na kojoj će se saslušati optuženi. To znači da se može donijeti presuda bez da sud i sasluša optuženog o prihvatanju ili ne prihvatanju svih bitnih činjenica. Međutim, kao garant zaštite prava propisano je da pravo prigovora na presudu, na način da ukoliko osuđeni na takvu presudu izjavi prigovor, sud automatski poništava presudu kojom je izdat kazneni nalog i zakazuje se glavni pretres. Iako su u ovom postupku u određenoj mjeri ograničena određena procesna načela, izdavanjem kaznenog naloga se uprkos tome ne povrijeđuju osnovna prava optuženog odnosno osuđenog u krivičnom postupku. Ovim postupkom ne samo stranke već i sud kao glavni krivičnoprocesni subjekt, ostvaruju svoje osnovne interese. Tužilac jednostavnije i brže dolazi do meritorne odluke suda, a optuženi ne prolazi kroz dugotrajnu i tešku proceduru javnog suđenja. Sud se oslobađa vođenja glavne rasprave, kao osnovnog dijela redovnog krivičnog postupka. Zato bi trebalo u praksi češće pribjegavati predlaganju odnosno izdavanju kaznenog naloga te pritom proširiti broj krivičnih djela na koja se može primijeniti predmetni institut, po uzoru na brojna druga savremena zakonodavstva koja već dugo koriste i provode ovaj oblik skraćenog krivičnog postupka. Zaključno se može ustvrditi da je većim dijelom i sa teorijskog i sa praktičnog aspekta potvrđena hipoteza postavljena na početku istraživanja, a to je da se izdavanjem kaznenog naloga u krivičnom postupku u BiH postiže efikasno i ekonomično krivičnoppravno postupanje uz potpuno ostvarivanje svrhe izrečenih krivičnopравниh sankcija.

Datum	20.02.2015
Predsjednik	Dr sc. Nezir Pivić, docent - Uža naučna oblast „Krivično pravna“ Pravni fakultet Univerziteta u Zenici
Mentor	Dr sc. Tadija Bubalović, vanredni profesor - Uža naučna oblast „Krivično - pravna“ Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli
Član komisije	Dr sc. Dževad Mahmutović, docent - Uža naučna oblast „Krivično - pravna“ Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli
Član komisije	-
Član komisije	-
Zamjenski član	-
Dodatni detalji i lokacija	Dana, 20. 02. 2015. godine u 11,30 sati na Pravnom fakultetu Univerziteta u Tuzli
Zavrsne Odredbe	Pristup javnosti je slobodan. Rad se može pogledati u Sekretarijatu fakulteta radnim danom od 08 do 14 sati.